

България, то несъмнено ще забележим една концентрация в западната част на Тракия с ясно доловима граница, която условно може да се разположи по средното течение на река Марица, от Карлово в Пред Балкана, на юг в Западните Родопи, вървейки в западна посока до Благоевградско, Радомирско и Кюстендилско. Обяснението на тази граница може да се търси в племенните различия. Едно такова различие много добре би проличало в погребалните практики, но от друга страна малкото налични примери говорят по скоро за инфилтрирането на чуждо население в рамките на отделните тракийски племена, какъвто пример имаме от некропола край с. Стойките. Друга хипотеза, която може да се представи, е че на запад от по горе описаната линия обичаите в строителството на цистови гробове, които се срещат през ранножелязната епоха в цяла България, са се запазили, а и тук продължава експлоатацията на рудните залежи, което обуславя присъствието на хора, които могат да обработват камък и в по-голяма степен са запазили своите вярвания и традиции. През тази част на Южна България преминават и много важни пътни артерии, които свързват гръцките колонии по Беломорското крайбрежие с вътрешността на Тракия, където са аванпостовете, каквито са емпориите.

Сравнявайки двете карти с разположението на цистовите гробове през класическата и елинистическата епоха, се вижда силно намаляващият брой на цистовите гробове през елинистическата епоха, но това е разбираемо, когато се погледнат историческите процеси през този период, свързани с многобройните военни походи, които не подминават и западната част на Южна България и постепенното унифициране на погребалните обреди под влиянието на елинистическата култура.

Изграждането на цистови гробове не е изолирано явление само за Южна България. В съседните територии на географската област, която разглеждам, също съществува традицията за изграждане на цистови конструкции.

Границата между ранната и късната желязна епоха е фиксирана в некропола край Правенци, Новопазарско с интересни гробни съоръжения, някои от които имат продължението си в по-късно време в някои елементи, използвани от представителните тракийски гробници. Те представляват цисти от добре обработени каменни блокове. Другите са противоположни, изградени са от речни или грубо ломени камъни и обикновено не са запазени до степен, че да оформят пространство. Личат в няколко реда и само купчината камъни върху основите свидетелстват, че може би с помощта на дървена конструкция